

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร

กนกพร อ่อนบุญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

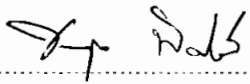
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

พฤษภาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ กนกพร อ่อนบุญ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ของ
มหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

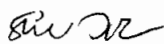
(ดร.ขวัญชฎิต พิศาลพงศ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

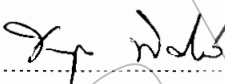
(ดร.นงเยาว์ เปรมกมลเนตร)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์)

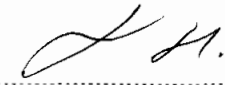
..... กรรมการ

(ดร.ขวัญชฎิต พิศาลพงศ์)

..... กรรมการ

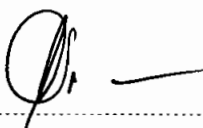
(ดร.นงเยาว์ เปรมกมลเนตร)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีวรรณ มีคุณ)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส ฉกรรจ์แดง)

วันที่ 31 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2553

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ ระดับบัณฑิตศึกษา
จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
ประจำภาคปลาย ปีการศึกษา 2551

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาจาก ดร.ขวัญชฎิล พิศาลพงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.นงเยาว์ เปรมกมลเนตร อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษา ควบคุมดูแล รวมถึงสละเวลาให้คำแนะนำและชี้แนวทางในการศึกษาค้นคว้าพร้อมทั้งแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ โดยละเอียดตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศ ศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ได้ศึกษาจนสำเร็จ

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ทิพภา พลีหะจินดา อาจารย์วันทนา กิตติศรีวรพันธุ์ และ คุณอุรารักษ์ บุญขันธ์กาญจน์ ที่แนะนำให้คำปรึกษาและตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เก็บ รวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณผู้บริหารกรุงเทพมหานคร และผู้เชี่ยวชาญสาขาบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์ หัวหน้างานห้องสมุดและเจ้าหน้าที่ห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในการให้ข้อมูลและความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับห้องสมุดประชาชนสังกัด กรุงเทพมหานคร

ท้ายนี้สิ่งที่สำคัญที่สุดในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ได้เลี้ยง ดูให้การสนับสนุนทางการศึกษาแก่ลูกเป็นอย่างดีและเป็นกำลังใจที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้า และ ขอบคุณพี่ ๆ ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจที่ดีในการทำวิจัยจนทำให้วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลงได้ตามความประสงค์และประสบผลสำเร็จในการศึกษา

กนกพร อ่อนบุญ

50910279 : สาขาวิชา : บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ; ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และ
 สารสนเทศศาสตร์)

คำสำคัญ : ห้องสมุดประชาชน / กรุงเทพมหานคร / สภาพการดำเนินงาน / แนวทางการพัฒนา

กนกพร อ่อนบุญ : แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร
 (THE DEVELOPMENTAL GUIDELINES FOR THE OPERATION OF PUBLIC LIBRARIES UNDER
 THE SUPERVISION OF THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION) อาจารย์ผู้ควบคุม
 วิทยานิพนธ์ : ขวัญชฎิล พิศาลพงศ์, D.A., นางเยาว์ เปรมกมลเนตร, Ph.D. 241 หน้า. ปี พ.ศ. 2553.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานในปัจจุบันด้านการบริหารจัดการ
 ห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ
 ห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร 3) เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานในปัจจุบันด้านการบริหาร
 จัดการของห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานครกับมาตรฐานห้องสมุดประชาชน พ.ศ. 2550 และ 4) ศึกษา
 แนวทางการพัฒนาห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการ
 สัมภาษณ์และการสังเกตสภาพการดำเนินงานห้องสมุดประชาชน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงาน พบว่า ห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตบริเวณศูนย์กลางของ
 ชุมชน มีบุคลากรที่ปฏิบัติงานห้องสมุดในตำแหน่งต่าง ๆ ได้แก่ บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด นักการภาร
 โรงและอาสาสมัครช่วยงานห้องสมุด ด้านอุปกรณ์และครุภัณฑ์มีใช้ในการปฏิบัติงานและให้บริการเพียงพอ
 ด้านสื่อสิ่งพิมพ์มีหนังสือ วารสาร นิตยสารและหนังสือพิมพ์ ด้านสื่อโสตทัศนมีให้บริการเทปเสียง เทปวีดิ
 ทัศน์ แผนที่และลูกโลก ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีให้บริการซีดีรอม วีซีดีและดีวีดี ด้านการบริการให้บริการยืม-
 คืน บริการข่าวสาร บริการข้อมูลท้องถิ่น บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด
 ในด้านการจัดกิจกรรมจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ระบบห้องสมุดอัตโนมัติใช้ระบบ E-lib และ PLS

งานวิจัยนี้ได้จำแนกการดำเนินงานในด้านการบริหารจัดการเป็น 13 ด้าน ได้แก่ นโยบายและแผน
 การบริหารงบประมาณ การบริหารทรัพยากรบุคคล อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การประกันคุณภาพ
 ความร่วมมือกับองค์กรภายนอก / ชุมชน กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และบริการสารสนเทศ การพัฒนาทรัพยากร
 สารสนเทศ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน การประชาสัมพันธ์ การจัดทำและการ
 ใช้ข้อมูลสถิติ และการจัดการความรู้ พบว่า มีความเหมาะสม 6 ด้าน จาก 13 ด้าน

2. ปัญหาอุปสรรคในด้านการบริหารจัดการห้องสมุดประชาชน พบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่มีปัญหา
 มากที่สุด ในด้านการบริหารงบประมาณ รองลงมาคือความร่วมมือกับองค์กรภายนอก / ชุมชน และการ
 ประชาสัมพันธ์

3. เมื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานในปัจจุบันด้านการบริหารจัดการของห้องสมุดประชาชน
 สังกัดกรุงเทพมหานครกับมาตรฐานห้องสมุดประชาชน พ.ศ. 2550 ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย พบว่า
 สภาพการดำเนินงานในปัจจุบันแตกต่างกับมาตรฐานห้องสมุดประชาชน ใน 7 ด้าน จาก 13 ด้าน

4. แนวทางการพัฒนาห้องสมุดประชาชน จำแนกเป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหาร
 จัดการทั่วไป และ 2) การให้บริการสารสนเทศ โดยในทุกด้านของการดำเนินงานควรมีการพัฒนาเพื่อเพิ่ม
 คุณภาพและประสิทธิภาพในการให้บริการสารสนเทศให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน

50910279: MAJOR: LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE; M.A.

(LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE)

KEYWORDS: PUBLIC LIBRARIES/ BANGKOK METROPOLIS / OPERATING CONDITION /
DEVELOPMENTAL GUIDELINES

KANOKPHORN ONBOON : THE DEVELOPMENTAL GUIDELINES FOR THE
OPERATION OF PUBLIC LIBRARIES UNDER THE SUPERVISION OF THE BANGKOK
METROPOLITAN ADMINISTRATION : THESIS ADVISOR : KWANCHADIL PHISALPHONG, D.A.,
NONGYAO PREMKAMOLNETR, Ph.D. 241 P. 2010.

The purposes of this study were to study present operating condition in term of management of public libraries under the supervision of the Bangkok Metropolitan Administration (BMA), to study problems and obstacles on operation in term of management of public libraries under the supervision of the BMA, to compare the present operating conditions in term of management of public libraries under the supervision of the BMA and the Standard of Public Libraries, 2008, and to study guidelines for development of the operations of public libraries under the supervision of the BMA. The study used qualitative research method by interview and observation of the operating conditions of public libraries. The findings of this study were as follows:

1. Operating condition, most of the library building were located in the central area of communities. The personnel positions consisted of librarian, library officer, janitor and volunteer. The equipments and tools used for technical working and servicing were suitable and enough. The printing media provided were books, journals, magazines, and newspapers. The audiovisual media provided were tapes, videotapes, maps, and a globe with a map of the world. The electronics media provided were CD-ROM, VCD and DVD. The services provided were circulation service, information service, local information service, reference and information service, and library guidance service. The activity provided was the reading promotion. The automated library system used were E – lib and PLS.

In this study, the operating condition in term of management was divided into 13 aspects comprising the aspects of policy and plan, budget administration, human resource management, building and environment, quality assurance, external organization / community cooperation, learning support activities and information service, collection development, information technology system, community learning support, public relation, the compilation and usage of statistics, and knowledge management. The results found appropriateness in 6 aspects from 13 aspects.

2. The Problems and obstacles on operation in term of management of the public libraries mostly were budget management, followed by external organization / community cooperation and public relations.

3. When comparing between the present operating conditions in term of management of the public libraries and the Standard of Public Libraries, 2008 issued by the Library Association of Thailand, revealed that the differences were found in 7 aspects from 13 aspects.

4. The guidelines for development of the public libraries operations consisted of 2 factors :
1) management in general and 2) information services. The operations in all aspects of public libraries should be improved in order to increase the quality and effectiveness in information services as the standard criteria.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ประวัติและพัฒนาการของห้องสมุดประชาชน.....	8
ความหมายของห้องสมุดประชาชน.....	10
วัตถุประสงค์ของห้องสมุดประชาชน.....	12
ความสำคัญของห้องสมุดประชาชน.....	15
บทบาทหน้าที่ของห้องสมุดประชาชน.....	18
ภารกิจของห้องสมุดประชาชน.....	19
รูปแบบและประเภทของห้องสมุดประชาชน.....	22
ลักษณะงานห้องสมุดประชาชน.....	23
มาตรฐานห้องสมุดประชาชน.....	27
ห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร.....	29
แนวโน้มห้องสมุดสมัยใหม่.....	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	37

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	47
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	47
วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย.....	47
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	50
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานห้องสมุดประชาชน สังกัดกรุงเทพมหานคร.....	52
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงาน ในด้านการบริหารจัดการ ห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร.....	108
ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานในปัจจุบันในด้านการ บริหารจัดการของห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานครกับ มาตรฐานห้องสมุดประชาชน พ.ศ. 2550.....	118
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา ห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร.....	125
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	141
สรุปผลการวิจัย.....	141
อภิปรายผลการวิจัย.....	162
ข้อเสนอแนะ.....	177
ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป.....	179
บรรณานุกรม.....	180
ภาคผนวก.....	187
ภาคผนวก ก.....	188
ภาคผนวก ข.....	215

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ก.....	221
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	241

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนและร้อยละอาคารสถานที่ของห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร.....	52
2 จำนวนและร้อยละของห้องสมุดจำแนกตามตำแหน่งของบุคลากรที่ปฏิบัติงาน.....	54
3 จำนวนและร้อยละอุปกรณ์และครุภัณฑ์ของห้องสมุดประชาชนสังกัด กรุงเทพมหานคร.....	55
4 จำนวนและร้อยละสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร.....	64
5 จำนวนและร้อยละสื่อโสตทัศนของห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร.....	67
6 จำนวนและร้อยละสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดประชาชน สังกัดกรุงเทพมหานคร.....	69
7 จำนวนและร้อยละการให้บริการของห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร.....	70
8 จำนวนและร้อยละอาคารสถานที่ของห้องสมุดประชาชนสังกัดสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว.....	72
9 จำนวนและร้อยละของตำแหน่งบุคลากรที่ปฏิบัติงานห้องสมุดประชาชน สังกัดสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว.....	74
10 จำนวนและร้อยละอุปกรณ์และครุภัณฑ์ของห้องสมุดประชาชนสังกัด สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว.....	75
11 จำนวนและร้อยละสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดประชาชนสังกัดสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว.....	83
12 จำนวนและร้อยละสื่อโสตทัศนของห้องสมุดประชาชนสังกัดสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว.....	86
13 จำนวนและร้อยละสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดประชาชนสังกัดสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว.....	87
14 จำนวนและร้อยละการให้บริการของห้องสมุดประชาชนสังกัดสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว.....	89
15 จำนวนและร้อยละอาคารสถานที่ของห้องสมุดประชาชนสังกัดสำนักงานเขต.....	90
16 จำนวนและร้อยละของตำแหน่งบุคลากรที่ปฏิบัติงานห้องสมุดประชาชน สังกัดสำนักงานเขต.....	92

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
17 จำนวนและร้อยละอุปกรณ์และครุภัณฑ์ของห้องสมุดประชาชนสังกัดสำนักงานเขต.....	93
18 จำนวนและร้อยละสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดประชาชนสังกัดสำนักงานเขต.....	101
19 จำนวนและร้อยละสื่อโสตทัศนของห้องสมุดประชาชนสังกัดสำนักงานเขต.....	104
20 จำนวนและร้อยละสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดประชาชนสังกัดสำนักงานเขต.....	106
21 จำนวนและร้อยละการให้บริการของห้องสมุดประชาชนสังกัดสำนักงานเขต.....	107
22 จำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้างานห้องสมุดประชาชน.....	109
23 ปัญหาและอุปสรรคในด้านการบริหารจัดการห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร.....	115
24 สภาพการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนในปัจจุบันในด้านการบริหารจัดการกับมาตรฐานห้องสมุดประชาชน.....	119
25 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนสังกัดสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว.....	132
26 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนสังกัดสำนักงานเขต.....	134

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ปัญหาและอุปสรรคในด้านการบริหารจัดการห้องสมุดประชาชน.....	116
2 การบริหารจัดการห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร.....	153
3 การบริหารจัดการห้องสมุดประชาชนสังกัดกรุงเทพมหานคร.....	155

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University